PROFESIONALIZAREA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL ÎNVĂȚĂRII ȘI EDUCAȚIEI ADULȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

PROFESSIONALIZATION OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF ADULT LEARNING AND EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 37.018.46:374.7 **https://doi.org/10.59295/spd2025s.86**

Liliana POSȚAN
ORCID: 0000-0002-3231-3496
E-mail: postan.liliana@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The paper presents a study on the official recognition of occupations in the field of adult education in the Republic of Moldova and aims to establish conceptual benchmarks regarding the professionalization of human resources in adult education, to identify practices of officialization of occupations, initial training and continuous professionalization of personnel working in the field of adult learning and to synthesize the process of constituting occupations in this field in Moldova. First qualitative analysis methods are used to develop a draft national strategy for strengthening human resources in adult education in the Republic of Moldova for the period 2025-2030.*

Keywords: *adults, education, human resources, professionalization, concepts.*

INTRODUCERE

Piramida populației din Republica Moldova (BNS, 2024) arată că populația adultă, cu vârstele cuprinse între 35 -70 de ani, este cea mai numeroasă în totalul populației țării, iar vârsta medie a unui adult, în anul 2024 era de circa 41 de ani. Aceste, dar și alte date și studii (Populaţia Republicii Moldova la orizontul anului 2040, 2024), indică asupra cerinței de resurse andragogice, de educație a adulților.

Totodată, în Republica Moldova nu există studii comprehensibile care să analizeze resursele umane în domeniul învățării pe parcursul vieții: formatori, mentori, administratori de formare, consultanți de îndrumare și orientare profesională, formatori de formatori, ingineri pentru pregătirea cadrelor, manageri formare (CORM 006-2021). Iar, ofertele de formare ale diferitor organizații, instituții, companii, frecvent propun cursuri de formare a formatorilor, fapt ce indică asupra unei dinamici pozitive în domeniul resurselor umane pentru învățarea pe parcursul vieții.

Ocupația de formator în Republica Moldova a fost recunoscută în anul 2014 prin Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14). Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova a fost actualizat prin Hotărâre Nr. 208 din 30-09-2021 publicată în MO nr.239-248 din 8.10.2021 și propune șase ocupații din domeniul educației nonformale și a adulților, în Grupa de bază 2424 - Specialişti în formarea şi dezvoltarea resurselor uma-

ne şi personalului. În cadrul procedurii de discuție publica a documentului. În rezultatul consultării publice a documentului, ocupației 242405 Formator de formatori a fost trecută din Grupa de bază 2424 - Specialişti în formarea şi dezvoltarea resurselor umane şi personalului din cadrul Subgrupei majore 24 - Specialişti din domeniul administrativ-comercial în Grupa de bază 2359 - Specialişti în învăţământ neclasificaţi în grupele de bază anterioare din cadrul Subgrupei majore 23 - Specialişti în învăţământ. Formatorul și celelalte ocupații din Grupa de bază 2424 - Specialişti în formarea şi dezvoltarea resurselor umane şi a personalului, potrivit Conținutului-cadrul al CORM 006-2020 sunt specialişti cu ocupații intelectuale și științifice ce corespund Nivelului 4 ISCO-08 (Poștan, 2021).

Recunoașterea statutului oficial al unei ocupații presupune, în principal, încadrarea acesteia într-un clasificator oficial, precum Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova (CORM), și, eventual, emiterea de reglementări specifice care să definească atribuțiile, calificările necesare și standardele de practică.

Ulterior, prin Legea 270 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (2018), este reglementat nivelul de salarizare a ocupației Formator:

Tabelul 1. Extras din Anexa 7 Grupul ocupațional „Învățământ și cercetare (E)" la Legea 270

1.1. Funcții de execuție			
E4010	Profesor universitar	78	5,00
E4012	Conferențiar universitar	75	4,70
E4013	Lector universitar	70	4,23
E4011	Formator	78	5,00

Astfel, constatăm că baza profilării domeniului ocupațional al educației adulților în Republica Moldova a fost pusă cu circa 10 ani în urmă (2014), prin includerea în Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova (CORM) a unui grup de ocupații.

Alte trei domenii importante ale profesionalizării resurselor umane pentru educația adulților, în Republica Moldova, funcționale sunt:

- Formarea inițială, perfecționarea formatorilor (Programul de master Formarea formatorilor, Universitatea de Stat din Moldova (2018), diferite programe de educație nonformală desfășurate de centre de formare, ONG);
- Evaluarea externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de formare continua (2016);
- Validarea în practică a prestației formatorilor, prestatorilor de servicii de educație a adulților (Primele experiențe de formare a formatorilor în Republica Moldova datează încă din 1998–2000, fiind dezvoltate în contextul reformelor în educație și sprijinite de organizații internaționale. Aceste practici au pus bazele profesionalizării ulterioare și recunoașterii formatorului ca actor-cheie în educația nonformală și continuă).

METODOLOGIE

Studiul asupra recunoașterii oficiale a ocupațiilor din domeniul educației adulților în Republica Moldova are scopul de a stabili reperele conceptuale privind profesionalizarea resurselor umane în educația adulților, de a identifica practici de oficializare a ocupațiilor, formare inițială și profesionalizare continuă a personalului, care activează în domeniul învățării adulților și a sintetiza procesul de constituire a ocupațiilor din acest domeniu în Moldova.

Prin metode de analiză calitativă, pornind de la informațiile prezentate în introducerea la această lucrare, analiza studiilor și documentelor privind educația adulților, la nivel european și în baza altor studii: Poștan, L. (2019). Ocupații cu profil educațional pe piața muncii din Republica Moldova: oportunități pentru învățământul superior; Poștan, L. (2021). Unele aspecte de monitorizare a funcționalității educației nonformale pentru adulți; Poștan, L. (2021). Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova CORM 006-2020 și ocupațiile din domeniul educației nonformale și a adulților; Poștan, L. (2022). Constatări asupra educației și formării adulților în Republica Moldova în baza studiilor din 2007, 2014, 2020; Poștan, L. (2023). Status quo and commitments for adult education and learning in the Republic of Moldova: 2023-2030, ne propunem să răspundem la întrebarea: *În ce măsură procesul de recunoaștere a ocupațiilor din domeniul educației adulților, în Republica Moldova, este însoțit de mecanisme de profesionalizare coerente și funcționale?*

Prezumăm că procesul de recunoaștere oficială a ocupațiilor din domeniul educației adulților, inițiat în perioada 2014-2018 se află la etapa reglementărilor suplimentare. În această fază, accentul se deplasează spre elaborarea și adoptarea unor standarde ocupaționale și de formare coerente, aliniate la dinamica vieții sociale, a pieței muncii, sistemului educațional și la cadrele europene de referință, precum EQF (European Qualifications Framework) și competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Autorii lucrării „Vom Lernen zum Lehren" Thomas Birri, Donatus Berlinger, Barbara Zumsteg (2006) menționează că „ Dezbaterea privind profesionalizarea în domeniul educației adulților nu este una nouă. Încă din anii 1970, temele legate de profesionalizare și profesionalism influențează discuțiile din acest domeniu. Este larg acceptat faptul că este nevoie de personal bine calificat pentru a sprijini adulții în procesul lor de învățare" [1].

Uwe Gartenschlaeger, coordonatorul lucrării„ Educația europeană a adulților în afara UE" (2010), publicată de Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane a Universităților Populare (dvv international), recomandă guvernelor să „ acorde mai multă atenție creării oportunităților pentru instruirea și formarea profesională a andragogilor atât la nivel academic, cât și în sectorul non-formal. Andragogul trebuie să fie profesionist. Salariul minim al acestuia ar trebui stabilit, orientându-se la nivelul salariilor profesorilor din învățământul de bază" [3, p.12].

În anul 2011, apare lucrarea „Flexible pathways towards professionalisation: senior adult educators in Europe", autoare Strauch, A., Radtke, M., Lupou, R. elaborată în

cadrul proiectului „Cursuri flexibile pentru educatorii de adulți între nivelul 6 și 7 al CEC” (Flexi-Path), și finanțată cu sprijinul Comisiei Europene [4].

Autoarele (Strauch, A., Radtke, M., Lupou, R.) menționează că, „ În Europa există câteva sisteme de formare pentru profesioniștii din educația adulților, însă acestea nu permit, în prezent, o comparabilitate transnațională reală. Cu toate acestea, este în continuare necesar să se contribuie la creșterea comparabilității și transparenței competențelor educatorilor de adulți, pentru a spori calitatea procesului educațional, a facilita accesul și progresul în carieră, precum și mobilitatea acestora pe piața europeană a muncii” [*Ibidem*].

În lucrare sunt prezentate rezultatele proiectelor de cercetare Q-ACT - Calificarea actorilor din educația adulților și formarea continua, ALPINE Adult Learning Professions in Europe, VINEPAC - Validarea învățării anterioare a educatorilor de adulți, desfășurate în perioada 2006-2008 [Ibidem, p. 18-20].

Tabelul 2. Documente și dezbateri asupra profesionalizării personalului din educația adulților în perioada 1990-2025

Perioadă	**Dezbateri asupra profesionalizării personalului din educația adulților**
1990-2000	- La începutul dezbaterii privind calitatea și profesionalismul în acest domeniu, preocupările și atribuțiile erau legate în principal de rolul de predare. Însă, în anii următori, aria ocupațională s-a extins, incluzând diverse sarcini și activități precum consilierea, organizarea sau managementul (cf. Gieseke 1997; Nuissl 1997). - În anii 1990 nu era clar ce ocupație sau profil profesional corespundea unui „manager” în sectorul educației adulților. Mai mult, nici până în prezent nu este pe deplin clar care trasee de profesionalizare pot fi considerate relevante pentru calificarea unui educator de adulți, fie în rol didactic, fie managerial. - Pentru a stabili criterii de calitate - unul dintre conceptele centrale în anii ’90 - sau de profesionalism în educația adulților, s-a urmărit definirea unor standarde de referință, care să ghideze educatorii de adulți și care să permită evaluarea profesionalismului acestora.
2000-2010	- În anii 2004-2018, în România, a fost elaborat și revizuit standardul occupational Formator (2004, 2007, 2012, 2017) - Cu începere din 2009 este elaborate și implemetat Curriculum globALE pentru educația adulților, definește cadrul calificării de bază a formatorilor din educația adulților din întreaga lume. Prin oferirea unui punct de referință, care cuprinde toate continentele, programul Curriculum globALE este unic prin obiectivul său, având drept scop profesionalizarea domeniului Educației Adulților (EA) la scară internațională. - În anul 2021 este elaborată versiunea nouă Curriculum globALE Cadru de competențe pentru formatorii (sau educatorii) de adulți (https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377422)

2010-2025	- Cadrul European al Calificărilor (EQF), revizuit în 2017, Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, - În anul 2016, în Republica Moldova este aprobată Hotărârea Guvernului nr. 616/2016 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă, - În anul 2022, s-a desfășurat cea de a 53-a Conferință Internațională privind Educația Adulților - Valorificarea puterii de transformare a învățării și educației adulților.

Unul dintre mesajele oficiale de ultimă oră privind profesionalizarea resurselor umane pentru educația adulților în găsim în Cadrul de acțiune de la Marrakech: Valorificarea puterii transformatoare a învățării și educației adulților, document final adoptat la CONFINTEA VII (2022). Mesajul abordează profesionalizarea resurselor umane pentru educația adulților din perspectiva asigurării calității învățării: „Subliniem rolul esențial al cadrelor didactice și al educatorilor, inclusiv al tutorilor voluntari și al altor specialiști implicați în procesul de învățare și educație a adulților, și ne angajăm să implementăm politici și strategii menite să consolideze competențele educatorilor pentru adulți și să le asigure o profesionalizare și specializare sporită, prin formare inițială, formare în timpul activității și formare continuă – în parteneriat cu universitățile și institutele de cercetare –, precum și prin îmbunătățirea condițiilor lor de muncă, inclusiv în ceea ce privește salariile, statutul profesional și traseele de dezvoltare profesională. Recunoaștem, de asemenea, cadrele de competențe pentru educația adulților ca un instrument strategic pentru profesionalizarea educatorilor și pentru creșterea nivelului lor de calificare [2].

Următoarele elementele cheie ale Cadrului de acțiune de la Marrakech privind profesionalizarea resurselor umane pentru educația adulților (2022) pot constitui direcții pentru o strategie națională pentru consolidarea resursei umane în educația adulților în Republica Moldova pentru perioada 2025–2030:

- cadre didactice și educatori;
- tutori voluntari și alți specialiști implicați în procesul de învățare și educație a adulților;
- politici și strategii menite să consolideze competențele educatorilor pentru adulți;
- politici și strategii menite să asigure o profesionalizare și specializare sporită;
- profesionalizare și specializare sporită prin formare inițială, formare în timpul activității și formare continuă;
- profesionalizare și specializare sporită în parteneriat cu universitățile și institutele de cercetare;
- îmbunătățirea condițiilor lor de muncă, inclusiv în ceea ce privește salariile, statutul profesional și traseele de dezvoltare profesională;

- cadrele de competențe pentru educația adulților ca un instrument strategic pentru profesionalizarea educatorilor și pentru creșterea nivelului lor de calificare.

În continuare, formulăm un proiect de strategie națională pentru consolidarea resursei umane în educația adulților în Republica Moldova pentru perioada 2025–2030:

Tabelul 3. Proiect de strategie națională pentru consolidarea resursei umane în educația adulților în Republica Moldova pentru perioada 2025–2030

Viziune	Crearea unui sistem coerent, durabil și atractiv pentru formarea, sprijinirea și valorizarea profesională a cadrelor didactice, educatorilor, tutorilor voluntari și altor specialiști implicați în educația adulților, ca parte esențială a dezvoltării durabile, a învățării pe tot parcursul vieții și a coeziunii sociale.
Obiective strategice	1. Consolidarea competențelor profesionale ale educatorilor pentru adulți - Elaborarea și implementarea unui cadru național de competențe pentru educatorii adulților, armonizat cu Cadrul European al Calificărilor (EQF); - Stabilirea unui profil profesional național pentru formatorul de adulți, cu nivele clare de calificare și specializare. 2. Profesionalizarea și specializarea continuă a actorilor implicați în educația adulților - Introducerea de programe de formare inițială acreditate, în colaborare cu universitățile și institutele de cercetare; - Dezvoltarea de programe de formare continuă și la locul de muncă pentru formatori, mentori, tutori și coordonatori; - Susținerea formării duale și a mobilității profesionale la nivel național și internațional. 3. Creșterea atractivității profesiei prin îmbunătățirea condițiilor de muncă - Revizuirea grilelor de salarizare pentru personalul din educația adulților; - Recunoașterea statutului profesional al educatorului pentru adulți în nomenclatorul de funcții și ocupații; - Crearea unor trasee de carieră și dezvoltare profesională predictibile și motivate financiar și instituțional. 4. Construirea de parteneriate pentru excelență - Stimularea parteneriatelor instituționale între Ministerul Educației, universități, centre de formare și autorități locale; - Implicarea tutorilor voluntari și a comunităților în co-crearea de soluții educaționale adaptate nevoilor locale; - Promovarea rețelelor de învățare profesională și comunități de practică pentru educatori.

Măsuri prioritare	- Elaborarea unui standard ocupațional pentru educatorul de adulți; - Pilotarea unui program de masterat în educația adulților în colaborare cu instituții universitare; - Crearea unei platforme naționale pentru formare, validare și schimb de bune practici între actori din educația adulților; - Introducerea unui mecanism de recunoaștere a învățării nonformale și informale pentru practicienii fără calificare formală; - Realizarea unui cadru de monitorizare și evaluare a calității profesionale a personalului.
Principalele instituții responsabile	- Ministerul Educației și Cercetării - Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) - Universități, centre, institute de formare, autorități locale - Organizații ale societății civile active în educația adulților - Agenți economici, organizații, agenții specifice ale pieței muncii

CONCLUZII

Profesionalizarea resurselor umane pentru învățarea și educația adulților în Republica Moldova, inițiată în perioada 2014-2018 se află la etapa reglementărilor suplimentare. La nivel internațional temele legate de profesionalizarea și profesionalismul resurselor umane din acest domeniu sunt dezvoltate încă din anii 1970.

Cadrul de acțiune privind profesionalizarea resurselor umane pentru educația adulților pentru perioada 2025-2030 prevede consolidarea competențelor profesionale ale educatorilor pentru adulți, profesionalizarea și specializarea continuă a actorilor implicați în educația adulților, creșterea atractivității profesiei prin îmbunătățirea condițiilor de muncă, construirea de parteneriate pentru excelență.

REFERINȚE:

1. BIRR, Th. BERLINGER, D. ZUMSTEG, B. *Vom Lernen zum Lehren*. Zürich: SVEB. 2006. ISBN 978-3-0355-0991-5.
2. CONFINTEA VII Marrakech Framework for Action:Harnessing the transformational power of adult learning and education, UNESCO. 2022. Disponibil pe: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382306
3. GARTENSCHLAEGER, U. (coord.). *Educația europeană a adulților în afara UE*. 2010. ISBN 978-9975-109-38-3. p.12. Disponibil pe: https://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/files/eastern-neighbors/publications_Moldova/A_
4. STRAUCH, A., RADTKE, M., LUPOU, R. *Flexible pathways towards professionalisation: senior adult educators in Europe*. 2011. ISBN: 978-3-7639-4734-8. 117 p.
5. http://www.flexi-path.eu/project.htm
6. https://www.irea.ro/ro/images/publicatii/flexi_book.pdf
7. https://www.irea.ro/ro/images/publicatii/flexi_book.pdf https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF